

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет

Ahi Evran University (Turkey)

TESOL – Ukraine

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ В МОВІ І КУЛЬТУРІ

Збірник наукових праць

Київ 2019

УДК 821.09(100)(082)
НЗ5

Національна ідентичність в мові і культурі: збірник наукових праць / за заг. ред. А.Г. Гудманяна, О.Г. Шостак. - К.:Талком, 2019. - 318 с.

ISBN 978-617-7685-68-4

Збірник містить тексти доповідей XII Міжнародної конференції : питань національної ідентичності в мові і культурі, що відбулася 22-23 травня 2019 року на кафедрі іноземних мов і прикладної лінгвістики факультету лінгвістики та соціальних комунікацій Національного авіаційного університету (м. Київ, Україна).

УДК 821.09(100)(082)

Головний редактор:

А.Г. Гудманян, доктор філологічних наук, професор
(Національний авіаційний університет, Україна)

Редакційна колегія:

Е. Акіллі, доктор філософії (Історія), академік

Агі Євран університет, Киршехір (Туреччина)

О. В. Артюшкіна, кандидат наук з лінгвістики, доцент
(Університет Жан Мулен Ліон 3, Франція)

Н. О. Висоцька, доктор філологічних наук, професор
(Київський національний лінгвістичний університет, Україна)

Р. І. Дудок, доктор філологічних наук, професор
(Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна)

Ю. Л. Мосенкіс, доктор філологічних наук, професор,
(Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
Україна)

А. І. Раду, кандидат філологічних наук, доцент
(Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна)

А. В. Чеснокова, професор
(Київський університет імені Бориса Грінченка, Україна)

О. Г. Шостак, кандидат філологічних наук, доцент
(Національний авіаційний університет, Україна)

С. М. Ягодзінський, доктор філософських наук, професор
(Національний авіаційний університет, Україна)

*Рекомендовано до друку Вченою радою факультету лінгвістики та соціальних комунікацій
Національного авіаційного університету (протокол № 3 від 15 травня 2019 р.)*

ISBN 978-617-7685-68-4

© Колектив авторів, 2019

© Національний авіаційний університет, 2019

Олександр Гон
доктор філологічних наук, доцент
*Інститут міжнародних відносин Київського національного
університету імені Тараса Шевченка*
м. Київ

ЕЗРА ПАУНД І «АМЕРИКАНСЬКИЙ ЕПОС»

Естетизація національної ідентичності в творчості Езри Паунда пов'язана зі створенням американського модерністського епосу. В історії літератури категорія епосу – великого за розміром пісенно-розповідного тексту на героїчну тематику – насичена конотаціями унікального статусу твору, його глибокого й визначного національного і навіть універсального значення, пов'язаного не тільки з масштабним і всеохоплюючим наративом, але й особливими, досконалими естетичними та поетичними якостями. «Пісні» (Cantos), над якими Паунд працював практично протягом усього творчого шляху, варто проаналізувати з точки зору новаторських, експериментальних художніх практик, актуалізованих одним із фундаторів модернізму на тлі поетики традиційного епосу як панорамного міметичного опису героїчного минулого, в якому одновимірний, дорефлексивний голос співця відображає дух та ідеали колективу, об'єднаного спільними ритуалами, богами, духовністю, культурними цінностями та історією. Натомість визначальною особливістю епічних за розмахом «Cantos» Паунда виступає багатогранне, амбівалентне, постійно рефлексуюче ліричне «Я», що виражає внутрішній світ алієнованої особистості в

атомізованому соціумі. Новаторською рисою ліричного героя «Пісень» є його розчинення в історичних «масках», текстуалізація циклічного руху часу. Наріжним каменем «Пісень» як трансформованого модерного американського епосу виступає складна динаміка взаємозв'язку епічного і ліричного первнів, яка породжує нову синкретичну форму художньої свідомості. Вона оприявлена у своєрідному квесті, який символізує пошук оновленого розуміння епічності – органічних стосунків індивідуума з соціумом.

Від ранньої лірики початку ХХ ст. до 1930-х рр., коли Паунд видав «Путівник по культурі», поет розробляє парадигму культури та філософемі інтелектуальної автобіографії, в якій узагальнено комплекс філософських, культурологічних, літературних, гносеологічних проблем. «Путівник» можна визначити як компаративістський компендіум, ідеї якого розгортаються в площині багатовекторних перетинів культурології, критичної теорії та політичної економії. У відверто провокаційному неологізмі «kulchur», що визначається як «історія ідей, які перетворюються на дії», прочитується поєднання авангардистського епатажу з ідеологічними настановами іконокласта, цей неологізм віддзеркалює специфіку культурологічної методології автора, що покликана стимулювати конфуціанське «нове вчення» як *conditio sine qua non* духовного відродження Америки, яке Паунд пов'язує з такими концептами, як ренесанс і цивілізація. Загалом, зібрані есе артикулюють ці концепції в притаманній поетові творчій манері, що заснована на еліпсі, монтажі, зіставленні, паратактичному стилі, асоціативному способі мислення, індуктивній моделі паралелей історичних епох. На сторінках «Путівника» розгортається приголомшливий вихор алюзій у діалогічному просторі дискурсивних різночасових практик, які, включають, зокрема, авангардні доктрини, трактати Конфуція, класичну філософію, західну метафізику, теологію, окультизм, матеріалознавство, педагогіку, критику лихварських засад західної економіки, історичні й антропологічні методології. Усі ці компоненти функціонують у єдиному референційному полі поряд із різними типами творчості: красного письменства, архітектури, музики.

В автобіографіях Паунда відчутна традиція Г. Джеймса. Ключові структурні елементи автобіографій (1923, 1949) поета ретрансляються традиції Джеймса, зокрема модифікації теми

«американця в Європі». Континуум американської традиції від колоністів і трансценденталістів Паунд викінчує кульмінаційним етапом – автобіографією Джеймса. Екскурс у родову історію Паундів і аналіз художніх засобів її відтворення дозволяє виокремити питомі американські міфілогемі, якими перейнято й текстуру «Кантос»: пуританська етика, освоєння фронтиру, піонери «Дикого Заходу», державна служба і служіння державі. Відкритість, назавершеність історії маркується в «Кантос» образом «плетива безкінечного речення». У цьому тропі маска Г. Джеймса вписана в поетику ярна. Поет вибудовує абсолютно оригінальну естетичну систему, в якій історія людства нагадує структуру «Знаменитої жаби-стрибунки» Марка Твена: таку модель історії можна продовжувати до безкінечності. Продуктивність Паундової поетикальної тріадної таксономії – мелопея, фанопея, логопея – засвідчується контекстом функціонування окремих прототекстів Джеймса в американському поетичному модернізмі («Жіночі портрети» Еліота, Вільямса, Паунда).

Комплементарне нашарування наративних конструкцій за лекалами марк-твенівського ярна й амебейний діалог з традицією ереміади маркують квінтесенції репрезентованої в поемі американської свідомості митця. Проблема американської ідентичності народилася одночасно зі створенням американської держави і навіть до неї. Від часів питання Сент-Джона де Крєвкера «Хто ж тоді є американець, ця нова людина?» ця проблематика обговорювалась і продовжує дискутуватися на різних рівнях – політичному, психологічному, ідеологічному, естетичному. На тлі євроцентричності Еліота, яка з плином часу викристалізувалась в концепцію християнської Європи, творчість Паунда завжди центрувалась навколо ідеї батьківщини, її культурного збагачення, а його поетика органічно поєднує модерністські новації з жанровими первнями американської літературної традиції.

Добровільне вигнання і питомо американський нонконформізм Паунда виступають способами створення поетом інтертекстуальної «маски» американця в «Кантос». На тлі історичного континууму стосунків митця та влади трагічний конфлікт Паунда-експатріанта з владою пояснюється ідеологемами американської традиції – індивідуалізмом і концепцією «опертя на власні сили» Р. В. Емерсона. Упродовж усього життя Паунд був сповнений і надихався

ідеєю формування духовного складу американського характеру в його культурно-історичній, економічній, соціальній цілісності. Субстратами американської ідентичності в «Кантос» виступають настирливі напущення, настанови і заклики до співвітчизників повернутися до істинних джерел «американської цивілізації». Паундова ереміада звучить як секуляризована або екуменічна версія месіанської надії на відродження Америки. В етичній концепції Паунда американські цінності визначаються позачасовими, глобальними координатами. Такий символічний «Рах Американа» екстраполюється в прозі Паунда на філософсько-етичне вчення Китаю, а в «Кантос» саме Схід, втілений в конфуціанську філософію державного устрою, займає визначальне місце в процесі етичного та духовного збагачення Окциденту.

У жанровому вимірі соціокультурний історичний наратив «Кантос» нагадує еkleктичний конструкт, синтез американського ярна й європейського ронделя. Лейтмотиви епосу, його ключові образи, тематичні рими організовані за принципом рефрену. «В'язка анекдотів», що визначає майстерність композиції та побудови сюжету в «Пригодах Тома Соїєра», у Паунда вибудована як інтертекстуальна ризома повторень. З кожною репрізою, «дуплікацією епізодів» і текстуалізованими розпроміненими подробицями модерний епос збагачується новими змістовими відтінками, що структурно наближає його до питомо американського письма. Мотив «Одіссеї» зображено Паундом як зразок трансформацій і метаморфоз світової культури в жанрових вимірах ярна.

Історико-літературним тлом «Пісень про Адамса» виступає редакторська стратегія Сйтса, який у збірнику «Оксфордська книга сучасної поезії» переробив прозовий текст В. Патера на верлібр. Такий поетикальний жест вказує на один із художніх засобів поєднання минулого з сучасним і маркує «версифікацію історії» в модерністській поезії. Паундова стратегія ревізії історії Сполучених Штатів ґрунтується на документальному методі, використанні монтажу, алюзій та наративних зсувів. У цій частині «Кантос» образ-маска Адамса вибудовується завдяки своєрідному лінгвістичному синтезу та міжмовним контамінаціям, внаслідок чого протагоніст інтегрує ліричне «Я», культурних героїв (Дон Кіхот, Одісей), історичних постатей (Т. Джефферсон, Б. Франклін, Г. Кавальканти,

Вінтроп, Конфуцій) у соборному хронотопі. Автор реконструює листи Адамса як поетичний текст, зберігаючи при цьому прикметно прозові ритми і стилістику у пошуках нового, актуального взаємозв'язку естетичних і демократичних ідеалів батьків-засновників. Завдяки реконфігурації, монтажу й юкстапозиції різних цитат Паунд створює низку посилань на твори й епістолярій Адамса, листи якого супроводжуються авторськими коментарями, що відображають захоплення видатною постаттю історичного масштабу, рівного епічним героям. Таке конструювання виразно суперечить канонам відтворення чітко артикульованої, хронологічно вивіреної історичної оповіді чи біографії, і в результаті презентує відображення ідейних настанов героя та його невтомної діяльності в проєкціях версифікованої історії. Своєрідність поезики «Пісень про Адамса».

Драматична доля Паунда суголосна контексту радикалізації суспільних настроїв у Європі перших десятиліть ХХ ст., пов'язаних із утопічними, деміургічними проєктами перебудови світу. Разом із тим, життя й творчість поета неможливо збагнути без врахування таких чинників, як національна ідентичність, нонконформістська позиція письменника, який керувався власним баченням і розумінням кращої долі своєї батьківщини. У тропологічній структурі «Пізанських пісень» поєднуються медитативна лірика, елегія, пафос, прославляння фашистських героїв, античні мотиви (Кассандра, Паріс) та жанрові трансформації присутньо американських жанрів – ереміади та подорожі на невольницькому кораблі.

Отже, епос Паунда репрезентує американську свідомість митця, а поезика «Пісень» органічно поєднує модерністські новації з жанровими первнями американської літературної традиції.